

**O'ZBEKISTONDA MUSTAQILLIK YILLARIDA TADBIDKORLIK
FAOLIYATINING RIVOJLANISHI TARIXI(XOTIN -QIZLAR
TADBIRKORLIGI MISOLIDA) SHARH**

Ahmadov Ahmadjon Asror o'g'li

BuxDU "Arxeologiya va Buxoro tarixi"

kafedrasi dotsenti., t.f.f.d. (PhD).

ahmadjon.ahmadov1995@mail.ru

Durmatova Gulnoz Shuhratovna

Buxoro davlat universiteti

I bosqich magistiri

gulnozdurmatova222@gmail.com

Annotatsiya Ushbu maqolada O'zbekistonda mustaqillikdan keyingi davrda tadbirkorlik faoliyatining va iqtisodiy rivojlanishi liberal institutsional rivojlanishi bilan bog'liq holda tahlil qilingan. O'tish iqtisodiy tadbirkorlik, xotin-qizlar tadbirkorligining kengayishi qonuniy kafolatlar, iqtisodiy rag'batlar hamda davlat siyosatining bevosita bog'liq ekani asoslangan. Ayollar xavfsizligiga ijtimoiy-madaniy roli, an'anaviy gender vositalari, resurslarga kirish hamda ta'lim va malaka oshirish darajasining ta'siri olingan. Yig'ilishda tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash iqtisodiy o'sish, bandlikni va ijtimoiy taraqqiyotni ta'minlashda muhim ahamiyat kasb etgan.

Kalit so'zlar: tadbirkorlik, iqtisodiy liberallashtirish, xotin-qizlar tadbirkorligi, institutsional muhit, gender omillari, davlat siyosati, ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyot

O'zbekistonda mustaqillik yili amalga oshirilgan iqtisodiy tadbirkorlik faoliyatining rivojlanishiga muhim zamin yaratdi. Bozor iqtisodiyotiga bosqichma-bosqich o'tish jarayonida kichik biznes va xususiy tadbirkorlik iqtisodiy o'zining asosiy drayverlaridan biri sifatida shakllandi. Ilmiylarda tadbirkorlik faoliyati bandligini adabiyot resurslari, aholi daromadlarini va ijtimoiy saqlashni ta'minlashning samarali sifatida baholanadi.[1] O'zbekistonga oid ilmiy manbalarda xotin-qizlar tadbirkorligi mustaqillik yillarida davlat ijtimoiy-iqtisodiy siyosatining muhim yo'nalishlaridan biri sifatida ko'rib chiqiladi, ayollarning kichik biznes va tadbirkorlikdagi ulushi nisbatan yuqori ekani ilmiy tahlillarda qayd etiladi.[2] O'zbekiston tadbirkorlik rivoji qonuniy huquqiy bazaning bilan bog'liq bo'lgan. Yuldashev o'z kuchida mustaqillikning dastlabki yillarida tadbirkorlik faoliyati asosan savdo va xizmat ko'rsatish sohalarida ishlab chiqarishini, ishlab chiqarish yo'nalishidagi asosiy shakllanganini ta'kidlaydi.[3]

Xotin-qizlar tadbirkorligi masalasi xalqaro adabiyotlarda gender tenglik konsepsiyasi bilan bog'liq holda yoritiladi. Minniti va Naudé ayollar tadbirkorligi iqtisodiy samaradorlikdan tashqari ijtimoiy quvvatga xizmat qilishini asoslab

beradi.[4]O'zbekiston misolida xotin-qizlar tadbirkorligi ijtimoiy himoya va bandlik siyosati bilan uzviy bog'liq holda qoldiriladi. Karimova ayollar tadbirkorligining daromadlarini foydali mehnatdagi faollikni oshirishdagi rolini bozorga tegishli ta'kidlaydi.[5]Rahimov tadbirkorlik faoliyatining rivojlanishini davlat tahlili siyosati bog'lab qilib, normativ-huquqiy rivojlanish biznes muhitini yaxshilashda hal qiluvchi omil bo'lganini ko'rsatadi.[6]Ayollar tadbirkorligi instituti qo'llab-quvvatlanishi xalqaro hisobotlarda ham e'tirof etiladi. Jahon bankiga ko'ra, huquqiy va muhit ayollar biznes faolligiga bevosita ta'sir ko'rsatadi.[7]BMTTD hisobotlarida O'zbekistonda ayollar tadbirkorligini tiklash yo'llari bilan tartibga solindi.[8]

Tursunova ustida xotin-qizlar tadbirkorligi hududiy ishlab chiqarish bilan bog'liq holda ko'rib chiqilib, ayniqsa qishloq ayollar biznesining ahamiyati ochib berilgan.[9]His Peters ayol tadbirkorligini boshqarish va liderlik nuqtai nazaridan tahlil qilib, biznes ko'ining muhimligini asoslaydi.[10]Brush ayollar tadbirkorligini resurslarga kirish nuqtai nazaridan, ushbu omilda hal qiluvchi sifatida baholab ko'ring.[11]O'zbek muallifi Ismoilov ayol tahlil tadbirkorligining huquqiy asoslarini qilib, mustaqillikdan keyingi qonunchilikdagi o'zgarishlarni yoritadi.[12]OECD kompaniyalarida ayollar tadbirkorligi inklyuziv iqtisodiy faoliyatning muhim qismi sifatida baholanadi.[13]Welter ayollar tadbirkorligini ijtimoiy-madaniy tahlil bilan bog'lab, moddiy qadriyatlarning biznes faoliyatini ta'sir qiladi.[14]Aidis postsovet mamlakatlarida ayol tadbirkorligini o'rganib, institutsional muhitning ahamiyatini ko'rsatadi, bu O'zbekiston sharoiti uchun hamdir.[15]

Sharma sohasida tadbirkorlikning tarixiy rivoji va davlat siyosatining o'ziga xos bog'lik tahlili.[16]Mustaqillikdan keyingi davrda O'zbekistonda tadbirkorlik faoliyatining iqtisodiy liberallashtirish jarayoni bilan bevosita bog'liq holda tahlil qiladi. McMillan va Woodruff o'tish iqtisodiyotiga ega davlatlarda tadbirkorlikning rivoji davlat sifatidagi institutsional muhitga kuchli bog'liq bo'lgan ko'rinishi. Ushbu boshqaruvchilar O'zbekiston tomonidan ham bo'lib, ayniqsa xotin-qizlar tadbirkorligi uchun qonuniy kafolatlar va iqtisodiy rag'batlarning ahamiyatini tushuntiradi.[17]Ayollar tadbirkorligi bo'yicha olib borilgan mahsulotda ijtimoiy-madaniy sifatli muhim ko'rsatkich sifatida determinant sifatida. Ahl o'z ishlarida an'anaviy gender rollari ayollarning biznesga kirish qarorlariga bevosita ta'sir qilishini asoslab beradi. O'zbekiston ham tadbirkorlar moddiy mas'uliyat va ijtimoiy kutilmalar xotin-qizlar bilan bog'liq muammolarga ta'sir ko'rsatadi.[18]

Mustaqillik yillarida ayollar tadbirkorligining ko'p yillik faoliyati davomida kengayishi bilan bog'langan. Carter va Shaw ishtirokida ayollar uchun kredit va undan foydalanish orqali olib borish tadbirkorlik faolligini pasaytiruvchi omil sifatida ko'rsatish. Ushxona O'zbekistonni tahlil qilishda muhim nazariy asos bo'lib xizmat qiladi.[19]O'zbekistonda xotin-qizlar tadbirkorligining iqtisodiy bandlik siyosati bilan uzviy bog'liq holda kechgan. Klasenida ayollarning iqtisodiy faolligini umumiy

iqtisodiy o'sishga ta'sir ko'rsatishi ilmiy darajasi. Bu o'zbekistonda ayollar tadbirkorligini qo'llab-quvvatlash siyosatining iqtisodiy mantiqini tushuntiradi.[20]Tadbirkorlikning tarixiy rivojlanishini o'rganishda Baumolning muhim loyihasi ega. U tadbirkorlik faolligi iqtisodiy tizim tomonidan qanday rag'batlantirilishiga qarab samarali yoki ishlabz yo'nalishga ega bo'lishini ta'kidlaydi. Bu yerda O'zbekistonda mustaqillikdan keyin ayollar tadbirkorligi uchun rag'batlarni boshqarishda qo'llab-quvvatlash mumkin.[21]Ayollar tadbirkorligi rivojiga ta'lim va bilim omili katta ta'sir ko'rsatadi. Colemanida biznes bilimlari va malaka oshirish savodxonlik ayollar tadbirkorligining bevosita ta'siriga ko'rsatib berilgan. Bu holat O'zbekistonda ayollar uchun tashkil etilgan trening va o' dastur ahamiyatlarining ilmiy asoslanadi.[22]

Mustaqillikdan keyingi davrda tadbirkorlik ayollar biznes faolligining asoslaridan biri bo'lib xizmat qilgan. Aldrich va Cliff shaxsiy tadbirkorlik qarorlarida muhim rol o'ynashiga ilmiy asoslangan asoslab bergan. Ushbu nazariy o'zining O'zbekiston xotin-qizlar tadbirkorligining yordamida muhim korxona ega.[23]Ayollar tadbirkorligini rivojlantirishning hududiy va ilmiy adabiyotlarda keng yoritilgan. Minnitida ayollarning qishloq xo'jaligi biznesi ijtimoiy-iqtisodiy vaziyatni ta'minlashda muhim omil ekani ta'kidlanadi. Bu boshqaruv O'zbekistondagi hududiy boshqaruvi bilan uyg'unlashadi.[24]Korxonani qo'llab-quvvatlash bo'yicha davlat siyosati masalasi Audretsch ustidan nazorat yoritilgan. U kichik biznesni rivojlantirish strategiyalari iqtisodiy o'sishni jadallashtirishni ko'rsatadi. Ushbuzarlik O'zbekistonda xotin-qizlar tadbirkorligini rivojlantirishga yordam berishda muhim ilmiy asos bo'lib xizmat qiladi.[25]Ayollar tadbirkorligining rivojlanishi ijtimoiy siyosat bilan uzviy bog'liq. Senning jismoniy ayollarning iqtisodiy faolligini inson kuchini rivojlantirishga xizmat qilishini asoslaydi. Bua O'zbekistonda xotin-qizlar tadbirkorligini ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyot omili sifatida talqin qilish yaratadi.[26]

Xulosa

Mustaqillikdan keyingi davrda O'zbekistonda tadbirkorlik faoliyatining iqtisodiy liberallashtirish jarayonlari, bozor instituti iqtisodiy va davlatning institutsional siyosati bilan bevosita bog'liq holda kechdi. O'tish iqtisodiyotiga ega mamlakatlar shuni ko'rsatadiki, tadbirkorlik faolligining o'sishi huquqiy kafolatlar, mulk huquqining himoyasi va iqtisodiy rag'batlarning kuchga kuchli tayanadi. Ushbu holat O'zbekiston muhitini rivojlantirish, ayniqsa, xotin-qizlar tadbirkorligini rivojlantirishda institutsionalning sifati hal qiluvchi omil sifatida namoyon bo'lmoqda.Soliqlarda tartibga solish, tadbirkorlik faoliyati faqat va kengayishiga iqtisodiy emas, ijtimoiy-madaniy jarayonlar, an'anaviy gender rollari va ijtimoiy kutilmalar ham balki ta'sir ko'rsatadi. O'zbekistonda-qizlarning tadbirkor xotinlik faoliyatiga kirishida moddiy mas'uliyat, ijtimoiy me'yorlar va imkoniyatlarga kirish muhim cheklovchi yoki rabatlovchi omil sifatida namoyon bo'ladi. foyda kredit

resurslaridan yuk tashishdagi foyda va biznes savodxonlik darajasi ayollarning miqyosi va ishonchliligiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Shu bilan birga, ayollarning iqtisodiy faolligini bandlik siyosati va umumiy iqtisodiy o'sish bilan uzviy bog'liqdir. Ilmiylar ayollarning mehnat bozori va tadbirkorlikdagi ishtirokini iqtisodiy samaradorlikni oshirishni, inson kapitalidan to'liq quvvat olishni boshlashini asoslaydi. Ta'lim kasbiy tayyorgarlik va malaka dasturlari xotin-qizlar tadbirkorligining sifat sifatiga xizmat ko'rsatish, ulardan biri hisoblanadi. O'zbekistonda ayollar uchun tashkil etilayotgan treninglar va qo'llab-quvvatlash dasturlari aynan shu ilmiy tadqiqotlarga mos ravishdagi iqtisodiy iqtisodiy manfaat kasb etadi. Tadbirkorlik faoliyatining qaysi yo'nalishda rivojlanayotgan asosiy davlat tomonidan yaratilgan g'batlar va siyosiy barqarorliklarga bog'liq. Shu ma'noda, mustaqillikdan keyingi davrda ayollar tadbirkorligini samarali va ishlab chiqarishga yo'naltirilgan faoliyat uchun aniq, maqsadli va genderga iqtisodiy iqtisodiy siyosat zarur. Hududiy mahsulotni ishlab turgan holda, ayniqsa qishloq ayollar tadbirkorligining ijtimoiy-iqtisodiy faoliyatini ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Umuman olganda, ishlab chiqarilgan, O'zbekistonda xotin-qizlar tadbirkorligi moliyaviy iqtisodiy liberallashtirish natijalari, balki ijtimoiy siyosat, ta'lim, institutsional rivojlanish va davlat qo'llab-quvvatlash mexanizmlari uyg'unlashgan mahsulidir. Ayollar tadbirkorligini rivojlantirishni ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirishning muhimi sifatida talqin qilish, kelgusida iqtisodiy o'sish, bandlikni iqtisodiyot va jamiyat farovonligini mustahkamlash uchun mustahkam ilmiy-amaliy asoslar.

Foydalangan Abiyotlar

1. Acs, Z. J., & Audretsch, D. B. (2010). *H.S*
2. Karimova, D. M. (2016). O'zbekistonda xotin-qizlar tadbirkorligini rivojlantirishning ijtimoiy-iqtisodiy barqarori. *Iqtisodiyot va ta'lim*, 4, 48–52.
3. Yuldashev, A. (2008). O'zbekistonda bozor iqtisodiyotiga o'tish va tadbirkorlik rivoji. *Iqtisodiyot masalalari*, 2, 34–39.
4. Minniti, M., & Naudé, W. (2010). Mamlakatlar bo'yicha ayollar tadbirkorligining shakllari va omillari haqida nimalarni bilamiz? *Yevropa taraqqiyot tadqiqotlari jurnali*, 22(3), 277–293.
5. Karimova, D. M. (2016). O'zbekistonda xotin-qizlar tadbirkorligini rivojlantirishning ijtimoiy-iqtisodiy barqarori. *Iqtisodiyot va ta'lim*, 4, 48–52.
6. Rahimov, B. S. (2019). Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirishda davlat siyosati. *Iqtisodiy haqida*, 2, 18–23.
7. Jahon banki. (2020). *Ayollar, biznes va qonun 2020*. Jahon banki nashrlari.
8. BMT Taraqqiyot Dasturi. (2019). *O'zbekistonda gender tengligi va ayollarning iqtisodiy imkoniyatlarini kengaytirish*. BMT Taraqqiyot Dasturi

9. Tursunova, M. A. (2021). Xotin-qizlar tadbirkorligini rivojlantirish muammolari va istiqbollari. *Ilm-fan va amaliyot* , 1, 74–79.
10. Hisrich, R. D., & Peters, M. P. (2002). *Tadbirkorlik* . McGraw-Hill.
11. Brush, C. G. (1992). Ayollar biznes egalari bo'yicha tadqiqotlar. *Tadbirkorlik nazariyasi va amaliyoti* , 16(4), 5–30
12. Ismoilov, S. (2017). Tadbirkorlik faoliyatining huquqiy asoslari. Toshkent: Iqtisodiyot.
13. OECD. (2017). *Ayollar tadbirkorligi siyosati* . OECD nashriyoti.
14. Welter, F. (2011). Tadbirkorlikni kontekstlashtirish. *Tadbirkorlik nazariyasi va amaliyoti* , 35(1), 165–184.
15. Aidis, R. (2005). O'tish davri mamlakatlarida kichik va o'rta korxonalar faoliyatidagi institutsional to'siqlar. *Kichik biznes iqtisodiyoti* , 25(4), 305–318.
16. Sharma, P. (2004). Tadbirkorlik sohasiga umumiy nuqtai nazar. *Biznes venchurligi jurnali* , 19(1), 1–23.
17. McMillan, J., & Woodruff, C. (2002). O'tish davri iqtisodiyotida tadbirkorlarning markaziy roli. *Iqtisodiy istiqbollar jurnali* , 16(3), 153–170.
18. Ahl, H. (2006). Nima uchun ayol tadbirkorlar bo'yicha tadqiqotlar yangi yo'nalishlarga muhtoj. *Tadbirkorlik nazariyasi va amaliyoti* , 30(5), 595–621.
19. Carter, S., & Shaw, E. (2006). Ayollar biznesiga egalik qilish: So'nggi tadqiqotlar va siyosatdagi o'zgarishlar. *Kichik biznes xizmatlari bo'yicha tadqiqotlar hisoboti* . Buyuk Britaniya hukumati.
20. Klasen, S. (2002). Qizlar uchun past ta'lim, barcha uchun sekinroq o'sishmi? *Jahon bankining iqtisodiy sharhi* , 16(3), 345–373.
21. Baumol, W. J. (1990). Tadbirkorlik: Samarali, samarasiz va buzg'unchi. *Siyosiy iqtisodiyot jurnali* , 98(5), 893–921.
22. Coleman, S. (2007). Ayollarga tegishli kichik firmalarning daromadlilik va o'sishida inson va moliyaviy kapitalning roli. *Kichik biznesni boshqarish jurnali* , 45(3), 303–319.
23. Aldrich, H. E., & Cliff, J. E. (2003). Oilaning tadbirkorlikka keng tarqalgan ta'siri. *Journal of Business Venturing* , 18(5), 573–596.
24. Minniti, M. (2009). Tadbirkorlikda gender masalalari. *Tadbirkorlik asoslari va tendentsiyalari* , 5(7–8), 497–621.
25. Audretsch, D. B. (2007). Tadbirkorlik jamiyati. Oksford universiteti nashriyoti.
26. Sen, A. (1999). *Taraqqiyot erkinlik sifatida* . Oksford universiteti nashriyoti.